

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

กาแฟอาราบิก้า เป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญชนิดหนึ่งที่ได้รับการส่งเสริมปลูกทดแทนพืชเสพติดในเขตบนพื้นที่สูงภาคเหนือของประเทศไทยมานานกว่า 30 ปีมาแล้ว เนื่องจากเป็นกาแฟที่มีคุณภาพดี ทั้งรสชาติ(flavour) กลิ่น(aroma) และความกลมกล่อมเหนือกว่าหากเปรียบเทียบกับกาแฟสายพันธุ์โรบัสต้า กาแฟอาราบิก้าเป็นพืชที่มีความต้องการสภาพอากาศที่หนาวเย็น ในการเจริญเติบโตและให้ผลผลิตที่ดีและมีคุณภาพ โดยพื้นที่ที่เหมาะสมควรมีอุณหภูมิ 20-25 °C หรือพื้นที่ที่มีความสูงเหนือระดับน้ำทะเลมากกว่า 800 เมตรขึ้นไป ซึ่งจะทำให้ได้สารกาแฟที่มีคุณภาพดี พงษ์ศักดิ์ และบัณฑิต (2542)

สถานการณ์ปัจจุบันมีธุรกิจกาแฟคั่วบดและร้านขายกาแฟสดเกิดขึ้นอย่างมาก โดยเฉพาะพื้นที่ตามห้างสรรพสินค้า ปั้มน้ำมัน ร้านขายหนังสือ ร้านวิดีโอ และย่านชุมชน ซึ่งคิดเป็นมูลค่าสูงถึง 3,500 ล้านบาทต่อปีและมีการขยายตัวของตลาดสูงถึง 20% ชีววัฒน์ (2548) สำหรับจังหวัดเชียงใหม่ และจังหวัดใกล้เคียง มีธุรกิจกาแฟคั่วเกิดขึ้นมากทั้งในรูปแบบบริษัทที่เป็นเฟรนไชส์ (Franchise) เช่น Black Canyon, Starbuck, Bon Cafe, Coffee World และบริษัทในท้องถิ่นภาคเหนือต่างๆ เช่น กาแฟเด่นชัย กาแฟลาวี กาแฟดอยช้าง เป็นต้น ตลอดจนถึงกลุ่มเกษตรกรที่ประสบความสำเร็จในการทำการค้ากาแฟและผลิตเป็นสินค้าของกลุ่มเพื่อทำการค้า เช่น กลุ่มกาแฟคั่วปางมะโอ อ.แม่ทะ จ.ลำปาง หรือกลุ่มของเกษตรกรบ้านห้วยหอม อ.แม่ลาน้อย จ.แม่ฮ่องสอน เป็นต้น อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ มีพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นป่าเขา ซึ่งเป็นพื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับการปลูกกาแฟอาราบิก้า โดยเฉพาะในทั้งหมดพื้นที่กาแฟตำบลเทพเสด็จ ปัจจุบันมีพื้นที่ที่ปลูกอาราบิก้า 7,364 ไร่ และให้ผลผลิตจำนวน 4,175 ไร่ ในปี 2548 มีผลผลิตของผลกาแฟสด จำนวน 626,250 กิโลกรัม วราพงษ์ (2549) เกษตรกรส่วนใหญ่จะขายผลผลิตในรูปแบบของกาแฟผลสดและกาแฟกะลา ซึ่งมีราคาที่ไม่แน่นอน ทำให้เกษตรกรบางรายได้รวมตัวกันเพื่อจัดตั้งเป็นกลุ่มเพื่อทำการค้าและจำหน่ายเอง ซึ่งทำให้เกิดมีการเพิ่มมูลค่าของสารกาแฟและมีรายได้ที่เพิ่มขึ้น เช่น กรณีของกลุ่มกาแฟคั่วบ้านเทพเสด็จ ดังกล่าว

ดังนั้น ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยจึงเกิดความสนใจที่จะทำการศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจของเกษตรกร ในการเข้าร่วมผลิตกาแฟคั่วบดของกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกกาแฟอาราบิก้าในอำเภอดอยสะเก็ดจังหวัดเชียงใหม่ สำหรับการศึกษาวิจัย โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เกษตรกรที่เข้าร่วมกลุ่มผลิตกาแฟคั่ว การสังเกตการณ์ และทำการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อที่จะใช้ผลการศึกษาวินิจฉัยครั้งนี้ เป็นแนวทางในการพัฒนาการจัดตั้งกลุ่มและบริหารงานให้ได้ผลสำเร็จ ตลอดจนจะเป็นประโยชน์แก่การวางแผนพัฒนาและปรับปรุง การดำเนินงานของกลุ่มเกษตรกรในพื้นที่อื่นๆต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าร่วมกลุ่มผลิตกาแฟคั่วบดของ เกษตรกรผู้ปลูกกาแฟอาราบิก้า อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างผู้เข้าร่วมกลุ่มและไม่เข้าร่วมกลุ่มผลิตกาแฟคั่วบด
3. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของกลุ่มผลิตกาแฟคั่วบด

ประโยชน์ ที่คาดว่าจะได้รับ

ผลการศึกษาวิจัยเรื่องนี้ทำให้ทราบถึงปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจในการเข้าร่วมกลุ่มผู้ผลิตกาแฟคั่วบดของกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกกาแฟอาราบิก้าในตำบลเทพเสด็จอำเภอดอยสะเก็ดจังหวัดเชียงใหม่ และ เพื่อนำผลที่ได้จากการศึกษาเป็นแนวทางพื้นฐานของการพัฒนาและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นนำไปใช้เป็นประโยชน์กับกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกกาแฟอาราบิก้าในพื้นที่อื่น ๆ เป็นการสนับสนุนการส่งเสริมการผลิตกาแฟแบบครบวงจรและตอบสนองนโยบายการผลิตสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ของรัฐบาลต่อไป

สมมุติฐานในการวิจัย

ลักษณะส่วนบุคคล ปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคม ของเกษตรกรมีความสัมพันธ์กับการ เข้าร่วมกลุ่มและไม่เข้าร่วมกลุ่มผลิตกาแฟคั่วบดของเกษตรกรผู้ปลูกกาแฟอาราบิก้า ตำบล เทพเสด็จ อำเภอ ดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มุ่งเน้นทำการวิจัยกับเกษตรกรที่เข้าร่วมกลุ่มและไม่เข้าร่วมกลุ่มผลิตกาแฟคั่วบดของเกษตรกรผู้ปลูกกาแฟอาราบิก้า ตำบล เทพเสด็จ โดยมีพื้นที่วิจัยได้แก่หมู่บ้านทั้ง 8 หมู่บ้านในตำบล เทพเสด็จ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่

นิยามศัพท์

กาแฟอาราบิก้า หมายถึง กาแฟที่ปลูกเจริญเติบโตได้ดีในพื้นที่ที่มีระดับความสูงจากระดับน้ำทะเล 800-1,500 เมตร

กลุ่มผลิตกาแฟคั่วบด หมายถึง เกษตรกรที่มีอาชีพปลูกกาแฟอาราบิก้าตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปที่ได้ตัดสินใจดำเนินการแปรรูปผลผลิตกาแฟโดยการคั่วบด โดยได้รับคำแนะนำจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร

กาแฟคั่วบด หมายถึง เมล็ดกาแฟคั่วที่ผ่านความร้อนด้วยวิธีการคั่ว(ประมาณ 200-300 องศาเซลเซียส)ในระยะเวลาหนึ่ง(ประมาณ 10-20 นาที)โดยแบ่งได้เป็น 3 ระดับคือ กาแฟคั่วอ่อน(Light roast) กาแฟคั่วปานกลาง (Medium roast)และกาแฟคั่วเข้ม (Dark roast)แล้วนำเมล็ดกาแฟที่คั่วไปบดให้เป็นผงเพื่อให้เหมาะสมกับชนิดหรือวิธีการชง โดยทั่วไปขนาดของผงกาแฟแบ่งได้เป็น 3 ระดับคือ ผงหยาบ(Coarse) ผงละเอียดปานกลาง (Medium) และผงละเอียด (Fine)

กลุ่มเกษตรกร หมายถึง คณะบุคคลผู้ประกอบอาชีพเกษตรกรรมซึ่งรวมกันดำเนินกิจการโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการประกอบอาชีพเกษตรกรรมซึ่งในที่นี้ได้แก่กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกกาแฟอาราบิก้า

อายุ หมายถึง อายุเต็มของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่างขณะทำการวิจัย

เพศ หมายถึง เพศของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่างขณะทำการวิจัย

ระดับการศึกษา หมายถึง ระดับการศึกษาขั้นสูงสุดของประชากรที่ได้รับการศึกษาจากสถาบันการศึกษา

จำนวนสมาชิกในครอบครัว หมายถึง จำนวนสมาชิกในครัวเรือนทั้งหมดเกษตรกรที่อาศัยอยู่ในครอบครัวผู้ให้ข้อมูลปัจจุบัน

พื้นที่ปลูกกาแฟของครอบครัว หมายถึง จำนวนพื้นที่ทั้งหมดของเกษตรกรที่ใช้ในการปลูกกาแฟที่เป็นของตนเองและเช่าทำ โดยคิดเป็นไร่

ผลผลิตกาแฟของครอบครัว หมายถึง จำนวนผลผลิตกาแฟที่เกษตรกรผลิตได้จากการปลูกกาแฟของครอบครัว โดยคิดเป็นกิโลกรัม

รายได้จากการขายผลผลิตกาแฟทั้งหมด หมายถึง รายได้จากการที่เกษตรกรขายผลผลิตและผลิตภัณฑ์จากการแปรรูปทั้งหมด

รายได้นอกภาคเกษตรกรรม หมายถึง รายได้จากการที่เกษตรกรไปทำงานนอกภาคการเกษตร เช่นไปรับจ้างทำงานตามโรงงาน งานบริการ งานช่างฝีมือ

แรงงานที่ใช้ในครัวเรือน หมายถึง จำนวนสมาชิกในครอบครัวของผู้ให้ข้อมูลในปัจจุบันที่สามารถปฏิบัติงานในการเกษตรได้ ซึ่งนับผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไป

แหล่งทุนและสินเชื่อ หมายถึง เงินทุนของตนเองและทุนกู้ยืมที่ใช้เป็นค่าใช้จ่ายของเกษตรกรเพื่อซื้อปัจจัยการผลิตและค่าจัดการในการทำการเกษตร ที่ได้มาจากแหล่งเงินกู้ภายในระบบ ได้แก่ ธ.ก.ส. ธนาคารพาณิชย์ สหกรณ์, กลุ่มเกษตรกร และแหล่งเงินกู้นอกระบบได้แก่ พ่อค้า ญาติ เพื่อนบ้านและอื่นๆ

การได้รับข้อมูลข่าวสารเรื่องกาแฟ หมายถึง จำนวนครั้งที่เกษตรกรได้รับข่าวสารเกี่ยวกับเรื่องกาแฟจากสื่อต่างๆ ได้แก่จากเจ้าหน้าที่โครงการหลวง,เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร,อบต. กศน. ฯลฯ

ประสบการณ์ในการแปรรูปกาแฟคั่วบด หมายถึง ระยะเวลาที่ตัวเกษตรกรทำการแปรรูปกาแฟคั่วบด

ประสบการณ์ในการเข้ารับการฝึกอบรมเรื่องกาแฟ หมายถึง ระยะเวลาที่เกษตรกรได้เคยเข้ารับการศึกษาการฝึกอบรมเรื่องกาแฟ

